

FRAGMENT'S D'ART: ESTELES FUNERÀRIES AL PLA D'URGELL, PICAPEDRERS AL VOLTANT DEL 1600, LLINDES CURIOSSES DEL SEGLE XVIII I UN PANTEÓ MODERNISTA A VILA-SANA

per Joan Yeguas i Gassó

NOVES ESTELES FUNERÀRIES DISCOÏDALS AL PLA D'URGELL (SEGLES XII-XV)

El 2002 Gallart i Llussà oferiren un inventari d'esteles discoïdals a la comarca del Pla d'Urgell; fou en un congrés a Santander sobre esteles funeràries, i mai no s'havia fet.¹ En aquest primer estat de la qüestió, es va recollir testimoni de la presència d'11 esteles funeràries a Golmés, els Arcs (municipi de Bellvís), i Castellnou de Seana. El número més important és el de Golmés, amb un total de 8, localitzades totes a l'actual cementiri (fig. 1). N'hi havia un parell a l'antic cementiri dels Arcs, avui conservades al santuari de la Mare de Déu de les Sogues. I, finalment, a partir d'una foto antiga d'inicis de segle XX, n'hi havia una que coronava la tàpia del vell cementiri de Castellnou, anomenat «de la Costa» (on avui hi ha el poliesportiu municipal).

Aquestes esteles documenten la mort a l'època medieval al Pla d'Urgell, ja que aquestes pedres s'utilitzaven per assenyalar el lloc d'enterrament durant la baixa edat mitjana, entre els segles XII i XV.² En aquest punt voldria expressar la

1.- Josep GALLART, Antoni LLUSSÀ, «Aportaciones al inventario de las estelas discoïdals de las comarcas del Segrià, les Garrigues y el Pla d'Urgell (Lérida)», *Actas del VII Congreso Internacional de Estelas Funerarias*, (Santander, 24-26 d'octubre de 2002), Santander, 2003, vol. III, pàgs. 965-994.

2.- Vegeu un estat de la qüestió a: Joan MENCHÓN, Josep GALLART, «Esteles funeràries discoïdals funeràries de l'Urgell. Un patrimoni menystingut», a *Urtx*, 10, Tàrraga, pàgs. 54-64.



Fig. 1.- Diferents esteles funeràries en el cementiri de Golmés (foto: J. Y.).

meva estranyesa en copsar la unanimitat historiogràfica en aquesta qüestió de la datació, ja que tothom considera que durant l'època moderna (ss. XVI-XVIII) no es va posar cap tipus de senyal per marcar els enterraments. Penso que potser es va continuar utilitzant la mateixa tècnica que fins aleshores, i aquestes pedres estudiades també podrien ser posteriors. D'aquesta manera, una varietat d'estela funerària seria la contemporània, feta a la segona meitat del segle XIX a imatge de les antigues. N'hi trobem un parell al Poal, ubicades al terra i potser reutilitzades (fig. 2); i un parell més a Vilanova de Bellpuig, una de les quals està mutilada, ubicades damunt de la capterera o tàpia del clos (fig. 3).

Les esteles funeràries de tipologia discoïdal tenen una part superior o cap en forma circular o de disc, i una part inferior o peu per a ser clavada al terra. La seva conservació documenta la voluntat dels habitants de conservar la memòria dels seus morts, i, com passava bastant sovint, les antigues tombes que hi havia en els fossars del costat de les esglésies es traslladaren als nous cementiris a mitjans del segle XIX. Però aquesta pervivència o, fins i tot, reutilització de les pedres (noves tombes o com a element indicatiu dels cementiris), no té continuïtat quan es realitzen els cementiris de la primera meitat del segle XX. Per això, hi ha molts cementiris on no hem trobat res, degut a la «modernitat»



Fig. 2.- Estela funerària en el cementiri del Poal
(foto: J. Y.)



Fig. 3.- Estela funerària en el cementiri de Vilanova
de Bellpuig (foto: J. Y.).

de l'espai d'enterrament, cosa que indicaria la desaparició d'un lloc anterior, posterior al fossar de tocar l'església. Així ho constatem a: Linyola, amb cementiri de 1885; Vilanova de Bellpuig, de 1886; Mollerussa, de 1897 (l'intermig va estar ubicat a l'antiga estació del carrilet, avui plaça de Josep Pané); Bellví, de 1906; el Poal, de 1921; Castellnou de Seana, de 1928; altres són de la primera meitat de segle XX, com Fondarella, Sidamon, Vila-sana o Bell-lloc (malgrat conservar la llinda del cementiri intermig, de 1862).³ L'únic lloc especial és el cementiri de Golmés que data dels anys 40 del segle XIX, tot i la inscripció de l'any 1868, i s'ha mantingut en el mateix lloc, en part degut a quedar a l'altra banda de la via de ferrocarril.

Al marge de les 11 esteles citades per Gallart i Llusa, al Pla d'Urgell n' existeixen altres, que han aparegut en el curs d'obres o que no havien estat recollides. En aquest nou recull, sense comptar les fetes en el segle XIX, n'hem localitzat altres 8 (que comptabilitzarien un total de 19). Les noves s'ha trobat: 2 a Castellnou de Seana, 2 a Ivars d'Urgell i 4 a Miralcamp.

3.- El cas de Vila-sana és especial, doncs, d'entrada el nom és «recent», de 1933. Antigament, s'anomenava Utxafava, però va desaparèixer com a població cap a mitjans del segle XV; el cementiri primitiu potser es trobaria a la partida del Vilot, la part alta del poble, ja que al costat dels col·legis vells, segons testimonis orals dels vells, aproximadament cap el 1930-1940 s'havien trobat ossos en aquella zona. Sobre la repoblació del segle XVIII, vegeu: Gaspar FELIU i MONFORT, «Un poble ressorgit: Utxafava (Pla d'Urgell) al segle XVIII», a *Estudis d'Història Agrària*, 17, Barcelona, 2004, pàgs. 439-454.

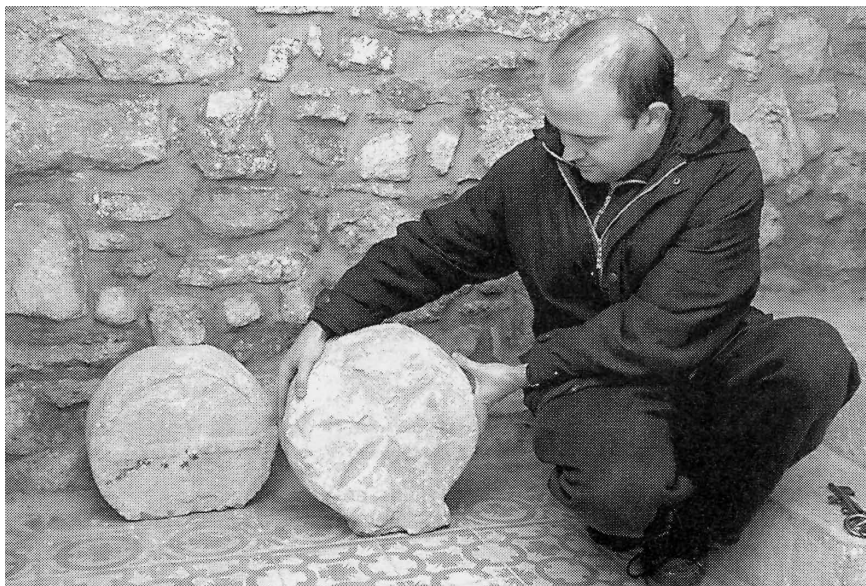


Fig. 4.- Dues esteles funeràries trobades en l'ermita de l'Horta d'Ivars d'Urgell, al costat de l'inclit Joan Ramon Giribet (foto: *La Mañana*).

A Castellnou de Seana, en el curs de l'arranjament de la plaça de l'església, a inicis de l'any 2007, s'ha trobat una nova estela funerària (77 x 35 cm). Aquesta estava enterrada al costat de la parroquial, en el primitiu fossar del poble, i ha estat col·locada, de forma invertida, en una pared de la plaça (fig. 5).⁴ Al marge d'aquesta, també n'hi ha una altra al segon graó de les escales de pedra, marge dret, de l'església parroquial, de la qual només podem veure el seu cap (fig. 6).

A Ivars d'Urgell, durant la rehabilitació de l'ermita de la Mare de Déu d'Horta, a finals de l'any 2003, van aparèixer un parell d'exemplars dins la volta de totxo que hi ha al porxo del



Fig. 5.- Estela funerària en la plaça de l'església de Castellnou de Seana (foto: J. Y).

4.- Des del moment de la troballa fins a la identificació, s'havia pensat que era una mena d'instrument per a l'aigua de reg, i per això aquesta disposició invertida.



Fig. 6.- Estela funerària en els graons de l'església de Castellnou de Seana (foto: J. Y.).

temple (fig. 4). L'Associació d'Amics d'Horta, que duia a terme les obres, juntament amb el bisbat d'Urgell, propietari de l'immoble, han salvaguardat les peces dins la sagristia.⁵ La presència d'aquestes esteles marcaria un antic cementiri prop del santuari, un espai on es podrien enterrar els afectats de la pesta. Per exemple, Bach afirma que l'antiga capella situada a l'horta de Bellpuig podria haver nascut com a hospital per als infecciosos fora els murs de la vila, de la mateix manera que a Preixana trobem l'ermita de la Mare de Déu de l'Horta on s'hi refugiaven alguns empestats.⁶ Llocs situats extramurs on anaven a morir la gent malalta, i que sovint eren regentats per algun orde religiós i voluntaris. Els dibuixos de les esteles són motius molt habituals: una amb creu grega dins bordura, i l'altra una hexafòlia o flor de 6 fulles.

Finalment, al cementiri de Miralcamp n'hi ha quatre (figs. 7-8), fàcilment visibles des de l'exterior com a símbol de cristianització de l'espai, localitzades

5.- Albert GONZÁLEZ, «Hallan dos lápidas medievales en la ermita de l'Horta de Ivars», a *La Mañana*, 24 de desembre de 2003, pàg. 14.

6.- Antoni BACH i RIU, *Història del monestir de Sant Bartomeu de Bellpuig i el seu mausoleu*, Bellpuig, 1990, pàgs. 10-11.



Fig. 7.- Estela funerària en el cementiri de Miralcamp (foto: J. Y.).



Fig. 8.- Estela funerària en el cementiri de Miralcamp (foto: J. Y.).

a la part superior de les parets del recinte: una al centre de la façana, dues més als angles extrems de la mateixa façana, i una darrera a la cantonada del clos per la part del darrere (de manera que només en mancaria una per tenir els angles coberts). Totes les esteles tenen la mateixa tipologia: en el disc una creu grega, l'anomenada crux quadrata, formada per la superposició perpendicular de dos segments idèntics; i el peu completament rectangular, o sigui, amb les vores rectilínies i paral·leles.

L'ESGLÉSIA DE LLORENÇ (1593)

A la població de Llorenç (municipi de Sant Martí de Riucorb, l'Urgell), es conserva una església de finals del segle XVI. El temple és molt petit, d'una sola nau i molt curta, però crec que val la pena fer-hi referència perquè es conserven un parell d'elements dignes d'esment. D'una banda, hi ha una magnífica volta estrellada (fig. 9), d'aquelles que dignificaven l'ofici de picapedrer, i dins les constants «gòtiques» que predominaven entre els mestres de cases en aquell context concret. D'altra banda, i en contraposició amb la tradició de la volta interior, a la façana crida l'atenció una portalada classicista d'una qualitat notable (fig. 10). La portada és formada per dos pedestals sobre els quals s'alcen columnes adossades, amb el fust acanalat. Una llinda amb l'any 1593 dóna pas a un entaulament que segueix la pauta clàssica amb arquitrav, fris (amb la inscripció: AVE MARIA GRATIA PLENA DOMINUS) i cornisa. I a sobre de l'entaulament apareix un preciós timpà, a l'interior del qual hi ha una fornícula que allotjaria alguna imatge



Fig. 9.- Volta estrellada de l'església de Llorenç (foto: J. Y.).

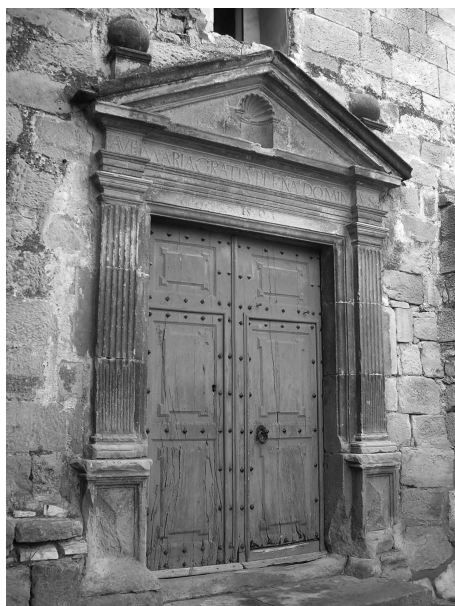


Fig. 10.- Portada de l'església de Llorenç (foto: J. Y.).



Fig. 11.- Portada de l'antiga cort del Batlle de Bellpuig (foto: J. Y.).

avui desapareguda. L'estructura de la portada és idèntica (menys en el timpà) a l'entrada de l'antiga cort del batlle de Bellpuig, datada 10 anys abans, el 1583, i que avui es conserva *in situ* sota els porxos del carrer Homenatge a la Vellesa (davant de l'Ajuntament), i és seu del Bar López (fig. 11).⁷

TESTAMENT DEL PICAPEDRER BARTOMEU GARÍ (1602)

El 19 d'octubre de 1602 Bartomeu Garí, picapedrer francès, realitza un testament a l'abadia del Palau d'Anglesola, davant el rector, perquè confessa estar en «grandíssim perill de mort», a raó d'una «scopetada».⁸ Tant és així, que l'endemà mateix es publica el testament, fet que indicava la seva mort. Elegeix com a marmessors testamentaris el rector Joan Segarra i el batlle Mateu Pocerull, i elegeix sepultura al fossar del Palau. Com que està molt preocupat perquè la seva ànima estigui «en la sua [de Jesucrist] Santa Glòria de Paradís», gasta diners en aquest concepte: el que semblés als marmessors per a despeses generades en l'enterrament, novena i aniversari; 12 lliures a la Mare de Déu de Montserrat; 5 lliures per a la confraria de la Mare de Déu del Roser; 50 rals de caritat als pobres; 40 misses per les ànimes del seus pares, 20 per a cadascú. També es cuida de pagar els seus deutes, un total de 20 lliures i 6 sous repartits de la següent manera: 3 lliures a Goreta Moser, de Copons (l'Anoia); 2 lliures i 8 sous a un senyor cognominat Sedó del Palau; 2 lliures i 4 sous a Domènec Forcada; 2 lliures a Joan Ferrer, al·las «Pecador»; 1 lliura a Jaume Roquet; i 9 lliures i 14 sous vinculats al seu ofici, la construcció de cases. Els deutes relacionats amb l'ofici són: 8 lliures i 12 sous a Pere Poradi, picapedrer de Bellpuig; i 1 lliura i 2 sous a «mestre Lluís», que s'ha d'identificar amb un dels testimonis del testament, «mestre Llois Garsia, fuster de Monblanch».

LLINDES CURIOSSES DEL SEGLE XVIII

Informar públicament de la data de construcció en un edifici religiós o civil s'ha fet sempre, mitjançant una inscripció epigràfica en un carreu (en una llinda, en una dovella a la clau de l'arc, entre altres). Aquest consum aplicat als habitatges o cases, sovint mal anomenats palaus (en àmbit urbà) i castells (en àmbit rural), depèn del cas particular, es va generalitzar a partir de la segona meitat del segle XVI.⁹ El segle XVIII és una època de creixement econòmic impulsat per

7.- Vegeu: Joan YEGUAS, «El patrimoni artístic», a *Llibre de Bellpuig. Una història gràfica*, Bellpuig, 2007, pàg. 113.

8.- Vegeu l'apèndix documental.

9.- Un cas espectacular per visualitzar cases de la segona meitat del segle XVI, per la quantitat d'obres conservades i per la seva tipologia d'arc de mig punt amb magnífiques dovelles, és el de la població de Guàrdia de Tremp (el Pallars Jussà).

l'agricultura, que possibilita un augment demogràfic i un esclat constructiu, es fan noves esglésies parroquials o reformes puntuals i moltíssimes cases. Entre l'enorme quantitat de llindes del segle XVIII, poques tenen un interès artístic, i encara menys una curiositat antropològica.

D'entrada faré esment de llindes on hi ha representats uns senyals que fan referència a l'ofici que exercia el propietari de la casa en qüestió. Una la trobem a Barbens (el Pla d'Urgell), a la placeta dels Cavallers de Malta, Cal Cassola que data de l'any 1766 (fig. 12). Al centre de la pedra hi ha una deració vegetal en formal d'oval que a la part central s'hi representen diferents eines utilitzades i productes realitzats per un ferrer: al centre apareixen unes tenalles i a sota un botavant, als extrems unes ferradures, i a sobre una clau. L'instrument més «rar», als ulls allunyats del món rural d'antany o equestre, és el botavant, una eina en forma de pala emprada per tallar les peülles dels animals de tirs abans de ferrar-los, que encara es conserven o també es poden contemplar en representacions antigues (vegeu com el sant Eloi que ferra el cavall endimoniàt, en un relleu conservat al Museu Comarcal de Manresa i obra de Joan Grau cap el 1627, porta el botavant enganxat al cinturó).

Un altre ofici interessant era el de mestre de cases, sovint vinculat als picapedrers, pel qual utilitzen eines similars. Una d'aquestes llindes es troba als Omellons



Fig. 12.- Llinda a Barbens (foto: J. Y.).

(les Garrigues), datada el 1771, i al voltant de l'any trobem la representació de diferents intruments vinculats a un mestre de cases (d'esquerra a dreta): esquadra, plomada, compàs, escarpra, escoda i maça (fig. 13). Una de molt similar la podem contemplar al Vilosell (les Garrigues), Cal Siré de 1785, on hi ha (d'esquerra a dreta): un compàs, una escoda (en la variant pic de picapedrer per fer regates a la roca de les pedreres i extreure'n els blocs), maça, esquadra, nivell amb plomada, paleta i una altra escoda (com la dels Omellons, en la variant martell per picar i trencar la pedra).¹⁰ Llindes com aquestes n'hi ha a altres llocs, com per exemple la que es pot admirar a la casa que actualment és seu de l'Ajuntament de Biosca (la Segarra), entre altres, i són un manifest públic de l'ofici d'una persona, elements que també es poden trobar a la seva tomba (com el sepulcre de l'escultor Andrea Bregno, a l'església romana de Santa Maria sopra Minerva).



Fig. 13.- Llinda als Omellons (foto: J. Y.).

Finalment, una llinda on apareix la vista d'una vila a mitjans del segle XVIII, identificable amb la mateixa població on es troba la llinda, Golmés (fig. 14). Es tracta d'una llinda datada l'any 1766, localitzable al carrer Major número 11; en el centre hi ha una decoració vegetal amb oves d'on sorgeix un turó, al seu damunt

10.- Vicenç AGUADO i CUDOLÀ, «Les llindes del Vilosell: una aproximació al significat dels seus símbols», a *Talaia del Vilosell*, 4, 2003, pàgs. 29-41.



Fig. 14.- Llinda a Golmés (foto: J. Y.).

cases, i al capdamunt l'església amb el campanar. Segurament es deuria tractar d'una recordança del temple medieval de Golmés, una edificació que fou aterrada per construir la nova parroquial, contractada el 1747 per Magí Borràs, aturada el 1749 per les males collites (no es podien afrontar els pagaments), i continuada a partir del 1767 per Pau Porràs (germà de l'anterior, ja difunt).¹¹

UN PANTEÓ MODERNISTA A VILA-SANA (CAP A 1909)

Al fons del cementiri de Vila-sana trobem un esplèndid panteó (fig. 15), amb la següent inscripció epigràfica: AQUÍ REPOSAN / LES DESPULLES DE / JOSEPH / PERTEGÁS/ LÓPEZ / MORÍ LO DIA 23 DE / MAIG DE L'ANY 1909. Segons l'acta de defunció, comunicada per Jaume Solsona «*mayordomo del difunto*», i notificada pel jutge de Castellnou de Seana (cal recordar que fins la seva segregació el 1933, Vila-sana era una pedania que s'anomenava Utxafava), Josep Maria Pertegás i López era un senyor que va morir a les 9 hores del 23 de maig de 1909 en la seva casa d'Utxafava; aquesta residència, anomenada cal Senyor,

11.- Isidre PUIG i SANCHIS, «La darrera activitat constructiva a la Seu Vella i l'arquitectura a la Lleida del segle XVIII», a *Seu Vella*, 4, Lleida, 2002-2003, pàgs. 210-214.



Fig. 15.- Panteó de Josep Pertegás, cementiri de Vila-sana (foto: J. Y.).

era temporal, ja que estava domiciliat a Barcelona.¹² L'acta de defunció continua explicant *«el referido finado era soltero en el acto del fallecimiento, no teniendo sucesor que una hermana suya, llamada Hortensia Pertegás López... [i que] otorgó testamento, si bien se ignora hasta la fecha el notario que lo autorizó»*; també s'informa que era natural de Vinarós, fill de Josep Maria Pertegás Mas i de Maria López Huerta, que tenia 74 anys, per tant hauria nascut entre 1835 i 1836. Finalment, l'acta de defunció també afirma que el cadàver del difunt seria enterrat al cementiri de «*S. Miguel Arcángel de la parroquial de Utxafava*». Per tant, com que l'actual cementiri de Vila-sana és posterior, i com que el difunt Pertegás López fou enterrat al cementiri de la parroquial, hem de creure que el panteó fou erigit al fossar que hi hauria al costat de l'església, i que després fou traslladat.¹³

Sens dubte, i amb diferència, aquest panteó és l'espai funerari de millor qualitat artística que avui podem trobar a tota la comarca del Pla d'Urgell. Destaca la seva concepció, en forma de petit temple amb parets i teulada. Però l'interès es centra en la façana neo-gòtica: un parell de columnes hexagonals amb capitells suporten un gablet coronat per una creu, darrera, un parell de muntants queden finalitzats en pinacles, a la porta hi ha l'epigrafi, i la composició queda centralitzada pel timpà amb un relleu circular d'un bust de sant Josep amb el Nen Jesús (fig. 16).

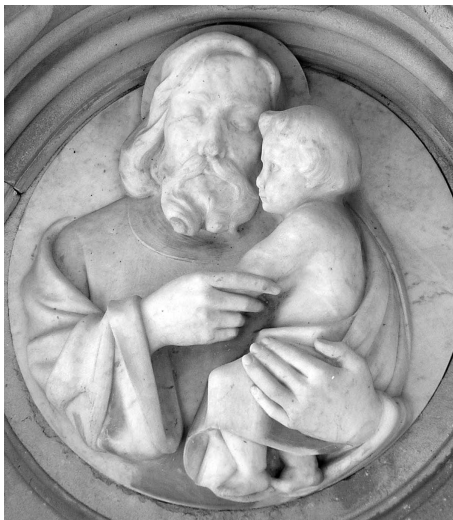


Fig. 16.- Seguidor de Josep Llimona, Sant Josep amb l'Infant, Panteó Pertegás de Vila-sana (foto: J. Y.).

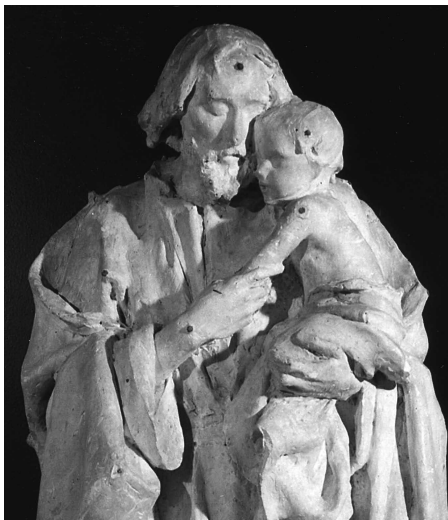


Fig. 17.- Josep Llimona, Sant Josep amb l'Infant, Museu Nacional d'Art de Catalunya (foto: Servei Fotogràfic del MNAC).

12.- Arxiu Municipal de Castellnou de Seana, Defuncions, 10, 1905-1915, fol. 122.

13.- Segons testimonis orals, darrere de l'església parroquial, sortiren ossos i cranis quan es feren les obres per a l'actual bàscula, fet que documentaria l'existència d'un fossar.

La presència de sant Josep queda raonada pel nom patronímic del difunt, Josep Pertegás López. L'escultura és feta de marbre blanc, vetejat en negre, similar o igual que l'utilitzat en la làpida de la porta amb epigrafia i les columnes hexagonals. A la part inferior de la porta amb epigrafia llegim el nom i l'adreça del marmolista: A. CLARI / TAPINERIA 23 B(arcelo)NA.

Nosabem si el mateix marmolista va realitzar el relleu.¹⁴ Aquesta obra escultòrica és de força qualitat, i recorda l'estil de Josep Llimona. Segons Doñate, Llimona féu un sant Josep (de cos sencer) amb el Nen Jesús de guix, conservat al Museu Nacional d'Art de Catalunya (número d'inventari 153.334), que fou realitzat com a model d'un altre de major format que va col·locar-se a la façana de la casa Martí, obra de Puig i Cadafalch datada cap a 1896.¹⁵ Monedero afirma que se'n feren altres rèpliques: el 1907 en pedra, com a timpà del l'antic Col·legi Comtal, actual «La Salle Comtal», al carrer Amadeu Vives, número 6, de Barcelona (avui en queda una còpia); el 1915 en guix pintat, a la capella del Col·legi del Sagrat Cor de Sarrià, al carrer Sagrat Cor, número 25, de Barcelona; i el 1934 en marbre, per a una exposició sobre Llimona celebrada a la Sala Parés de Barcelona.¹⁶

14.- Vegeu l'interessantíssim estudi: Rosa ALCOY, *El cementiri de Lloret de Mar. Indagacions sobre un conjunt modernista*, Lloret de Mar, 1990.

15.- Mercè DOÑATE (dir.), *Joan Llimona (1860-1926) / Josep Llimona (1864-1932)*. (Catàleg de l'exposició. Museu Nacional d'Art de Catalunya, 7 d'octubre – 14 de novembre de 2004), Barcelona, 2004, núm. 52.

16.- Manuela MONEDERO, «La obra», a Josep M. Infesta (coord.), *Jospe Llimona γ Joan Llimona*, Barcelona, 1977, pàg. 48.

APÈNDIX DOCUMENTAL

19 d'ocubre de 1602. *Testament del picapedrer Bartomeu Garí.*

ADS (Arxiu Diocesà de Solsona), Parròquia del Palau d'Anglesola, *Manual 1593-1618*, núm. 48, s. f..

En nom de Nostre Senyor Déu Jesucrist i de la Gloriosa Verge Maria, mare sua sia. Amen.

Jo, Bartomeu Garí, pedrapiquer del regne de Fransa, y ara habitant la maoir part de l'any en la villa del Palau, bisbat de Solsona, stant travesat de una scopetada, és grandíssim perill de mort, stant enperò en mon bon seny i sana memòria i lo aquella integra, fas i ordeno aques meu últim y darer testament en lo qual, ans de totes coses acoman la mia ànima a Nostre Senyor Déu Jesucrist, qui aquella a criada per a què la col·loque mia ànima en la sua Santa Glòria de Paradís.

Eleguesch en marmesos, y de aquest meu testament exsecutors, al venerable mossèn Juan Segarra, rector de la iglésia parrochiall del Palau, y a mossèn Matheu Pochorull, balle de la dita villa, als quals dos, hu en absèntia o defecte de l'altre, dono ple poder de disposar de mos béns, si i segons en mon present testament veuran ésser ordenat.

Ítem vull y man que mos deutes sien pagats, als quals se mostrarà jo ésser obligat per cartes o albarans o testimonis dignes de fe, sens strepit ni figura de juí, sola la veritat del fet alega.

Eleguesch la sepultura al meu cos faedora en lo samentiri del Palau, a ont aparexerà a mos marmesors.

Ítem vull i man que per enterro, novena i cap de any, sie gastat de mos béns tot allò que a mos marmesos aparexeia, als quals los encarrego o fasen ab tots lo compliment o farien per les ànimes.

Ítem dexs i legue a la Nostra Senyora de Montserrat dotze liures de caritat, una vegada tant solament.

Ítem dexts i legue a la confraria de Nostra Senyora del Roser, fundada en la iglésia del Palau, sinch liures de caritat, una vegada tant solament.

Ítem vull i man que de mos béns sien donats de caritat sinquanta reals a pobres o d'aquells qui apareixerà al dit mossèn Juan Segarra.

Ítem vull i man sien selebrades quaranta misses, so és, 20 misses per la ànima de mon pare i les altres vint misses per la ànima de ma mare, una vegada tant solament, les quals vull sien dites per dit mossèn Juan Segarra, o qui ell voldrà.

Tots los altres enperò béns meus mobles, béns drets i actions mies que a mi me pertanyen, o pertanyeran [.....] vull me sie destrivuit ab aniversaris perpetuos, misses, almoynes, y causes pies per la mia ànima, segons [...] apareixerà al dit mossèn Juan Segarra, rector del Palau i a mossèn Matheu Pocurull, marmessos.

I aquesta és la mia última voluntat i darrer testament meu, lo quall vull que valega per poder de testament o codisill, ho de aquella ... última voluntat que de dret valer puga. Cassant, anul·lant quallsevol altra voluntat o testament meus, volent que aques prevalega a tots los altres. Fet i firmat fonch lo present testament en la vila del Palau de Anglesola, dins la abadia, als dinou de octubre, a les deu ores de la nit, de l'any 1602. Signall de mi, Bartomeu Garí, testador sobredit, qui lo present meu testament lo ho aprovo i firmo.

Testimonis pregats i per boca pròpia de dit testador cridat fou lo honorable Juan Balaguer del Palau, pagès, i mestre Llois Garsia, fuster de Monblanch.

Los deutes que confese Bartomeu Garí per sa pròpia boca, deure al temps que féu lo present i damunt dit testament, són los següens:

Primo, confese deure a Goreta Mosor de Copons tres liures, a les quals Perejuan Senfaliu del Palau li entra fermansa, grat les manleva [al marge: 3 lliures].

Ítem, confese dure a Jaume Roquet deu rals [al marge: 1 lliura].

Ítem, confese deure a Pere Poradi, pedrapiquer de Belpuig, vuit liures i dotze sous; dich 8 lliures 12 sous.

Ítem, confesse deure a Juan Ferrer, alias Pecator, vint rals; dich 2 lliures.

Ítem confese deure a Dome(nec?) Forcada taller 2 lliures 4 sous.

Ítem confese deure an Sedó del Palau 2 lliures 8 sous.

Ítem confesse deure a mestre Lluís 1 lliura 2 sous.

Als vint de octubre any 1602, per mi Juan Segarra, rector de la present villa del Palau, fonch publicat el testament damunt dit en Barthomeu Garí [...].